

„Gospodarska priloga“

priložena od

štajerskega gospodarskega društva.

L. 1883.

10. junija.

Štev. 10.

Deželna poljedelska šola v Grottenhofu.

Naloga poljedelske šole je toliko izobraziti svoje učence opiraje se na omiko, katero so si pridobili v ljudskih šolah, da so v stanu na kmetiskem posvetu racionalno gospodariti.

Ta namen ima tudi Štajerska deželna poljedelska šola v Grottenhofu, ki je stopila na mesto nekdanje stanovne poskušalnice opuštene kot učilnica leta 1867, in se je odperla 1. novembra 1867. Po učilnem načertu spada med praktične poljedelske šole, ker nar večja važnost se stavi na ročno in umetno izobraževanje v kmetijstvu.

Učilni namen teh poljedelskih šol je razširjenje poduka v predmetih predpisanih za 7 in 8 razred ljudske šole, v nekaterih krajih pa se želijo tudi poboljšati pomanjkljiva ročna dela pri različnih oddelkih kmetijstva.

Pravi kurz (tečaj) naše deželne poljedelske šole terpi dve leti s teoretičnim in praktičnim podukom, zedinjen pak je s to šolo tudi pripravljeni kurz terpeč eno leto, ki je razdeljen v dva razreda.

V razredu A, ki je za tiste učence, kateri kmetijstva iz lastne skušnje ne poznajo, se ne podučuje teoretično (to se pravi samo z besedami) temveč samo praktično (to je kmetijstveni predmeti in dela se kažejo in učenci se vadijo s svojimi rokami). S tim pridobije učenci potrebno vajo v kmetijstvu za pravi kurz.

Obiskovalci razred A svetovali bi tudi s tistim gruntarskim sinovom, ki ne morejo ostati na poljedelski šoli več ko eno leto. V tem enem letu se izurijo v kmetijskih delih in naučijo se ravnati s kmetijskimi mašinami.

Razred B je odločen za take učence, kateri bi radi vstopili v pravo poljedelsko šolo, pa niso dovolj izobraženi v predmetih, ki se učijo na ljudski šoli. Podučujejo se vsak dan 4 ure in oziraje se na to kar že znajo, želi se jim podati vsaj toliko vednosti, kolikor si je morejo prisvojiti v šestem razredu ljudske šole.

Obe leti pravega kurza nadaljuje se poduk v predmetih ljudske šole (nemški jezik, zemljemanstvo, zgodovina, naravoslovje, računstvo, zemljepisje ali geografa, risanje, pisanje) zraven tega podučuje se

teoretično in praktično v posebnih kmetijskih predmetih.

Posebni kmetijski predmeti so za prvo leto: Rastlinoreja (in sicer: znanstvo orodja in mašin, znanstvo zemlje in gnoja, obča in posebna reja rastlin, obdelovanje travnikov, sadje-, vinoreja in obdelovanje zelenjave) in gozdarstvo. Drugo leto pride na versto živinoreja (poduk v reji in hrani živine in rejah posebnih živinskih sort, govedoreja, konjereja, reja ovac in svin, čebelarstvo) poduk v ravnanju z mašinami vvod v kmetijstvu, knjigovodstvo in razlaganje postav.

Poletne mesce odpade teoretični poduk v kmetijskih predmetih, poduk v predmetih ljudskih šol pa ne. Kar ostane časa se obrača v vaje pri delu. Preden se delo začne, razložijo se učencem, kakšen namen ima to delo, kakaj naj se opravi na sledeči način, in kako se stringa sploh z drugimi kmetijskimi deli. Dela se opravljajo po navodu učitelja ali delodavca.

Učenci se morajo dela prav dobro naučiti, in opravljati ga dostojeno namenu. Le tisti, ki se je naučil sam dobro delati vsako delo, postane dober kmetovalec, ve ceniti vrednost dela, ve porabiti delavne moči koristno, ve presoditi, koliko vrednosti ima delo vsacega delalca, in odpravi nesposobne in nerodne delalce.

Praktični poduk obsega dela v sadni drevesnici, v drevesnici sploh, v sadnem vertu, v vinogradih, v vinski kleti, v semenici, v zelenjavnem vertu pri poskušnji sejati gozdna drevesca, dalje dela pri obdelovanju travnikov, obsega kosenje s koso in z mašino, spravlanje sena, obsega poduk orati in z brano vlačiti, z roko in z mašino sejati, žeti poljske pridelke s sepom in z mašino in jih s koso kositi, mlatiti z mašino, čistiti žito, obsega poduk skrbeti za dobro ohranjenje pridelkov, in gojo in kermo domače živine, napravlanje gnoja i. t. d. Ta dela se določujejo učencem po odločenem načertu, ki se ravna po njihovi sposobnosti. Tako se določuje učencem prvega leta (in pripravljalnega kurza) sejati seme v sadni drevesnici, saditi odrezani tert v vinogradnici, cepiti lesnike, gozdu seme sejati in mladike presajati, sadna drevesa saditi, obrezovati in jih izrežati, nadalje dela pri setvi ali sajenji, ob-

delovanji in spravlanji koristnih zelišč v kmetijskem botaničnem vrtu, in pri čebelarstvu; učencom drugega leta pak obdelovanje vinogradov, dela v vinskih kletih, nova naprava pri različnih obdelovanjih, spravlanje sena, sadja in terganje grozdja, reja in kermenje domače živine, naprava sirovega masla (butra) in sira; učencom tretjega leta odločujejo se dela pri žitni mlatvi z mašino in pri čiščenju žita, pri oranji in povlačenju z brano, pri napravi dobrega gnoja, pri sejanju z roko in z mašino; pri obdelovanju koruze, repe za živinsko kermo, repe za sladkor, krompirja i. t. d. pri koži s koso in z mašino, pri žitni žetvi s serpom in z mašino, pri spravlanju koruze, repe, pese, krompirja i. t. d. in pri delih za njihovo pametno ohranjenje na skednih in v kletih.

Sredstva v poduk ima šola svoje lastno kmetijstvo obsegajoče 53 $\frac{1}{2}$ hektarov (brez gozdov ki so pri tem posestvu) in mnogoverstne zbirke kmetijskih tvarin.

Na kmetijskem posestvu se redijo Pinčgavaka goved, Berkshirski in Suffolški svinje čistega plemena. Posestvo ima vinograde, hmeljevo verte, drevnice in terčnice in polja za poskušnjo, kmetijski botanični vrt ima vse važne koristne rastline mnogoverstnih plemen, čebelarstvo in reja rib ste tudi na tem posestvu, nareja se sirovo maalo, sir, mošt iz sadja in vino iz grozdja, suši se sadje, belita in obdelujeta se lan in konoplja za pameten racionalen način.

Zbirke imajo učilna sredstva za poduk v kemiji, fiziki, naravoslovju, v merjenju polja, in v vseh kmetijskih predmetih, in bukvarnico z bukvami v poduk v kmetijstvu in v splošno omiko.

Učitelji so: Ravnatelj, ki podučuje v kmetijskih predmetih razen obdelovanja rastlin, učitelj za rastline, ki mora pomagati ravnatelju voditi in nadzoriti praktična dela, učitelj za predmete, ki se učijo v ljudskih šolah in nadaljujejo v kmetijskih šoli, in učitelji za razred B pripravilnega kurza.

Da se mladenec vzame v to šolo mu je treba prinesiti rojstni list, spričevalo, da so mu bile koje stavljene, spričevalo o dobrem obnašanju, spričevala iz ljudskih šol, spričevalo od zdravnika, da je popolnoma zdrav, in pismo od starišev ali njihovih namestnikov, v katerem se zavežejo spolniti plačilne pogoje.

Plačilni pogoji so:

Za hrano in za preskerbovanje razen obleke na leto	180 gold.
Za poduk	36 „
Za porabo hišnega orodja in za posteljo	14 „
Skupaj	230 gold.

Denar za hrano in preskerbovanje se mora plačati vsako četrt leta (vsake kvatre) naprej.

Denar za poduk in za rabo hišnega orodja se plača vsacega pol leta. Izstopi učenec iz šole prostovoljno ali prisilen, nima nobene pravice tirjati plačanega denarja nazaj.

Stanovanje dobijo učenci v dostojnih prostorih, ki so lastnina te učilnice. Snaženje perila preskerbi učilnica brez posebne plače, samo skerbeti mora vsak učenec, da je njegovo perilo raznamenovano z začetnimi črkami njegovega imena.

Vsak učenec mora seboj imeti, ko vstopi 4 srajce, 3 spodnje hlače (gače) 4 pare nogovic, 6 robcev (smerkovcev) en glavnik za prah in enega za česati se, eno kertačo za obleko, eno majhino in eno veliko kertačo za čevlje snažiti, vse kar je potrebno k šivanju, popolno zimsko in popolno poletno obleko in dva para dobrih čevljev.

Ta šola ima podeliti mnogih štipendij, ktere se razpisuje po časnikih, in podelijo pred začetkom šolskega leta.

Denarja od tih štipendij tisti ne dobijo v roke, katerim so podelene, temveč vzamejo se v šoli v stanovanje in preskerbovanje in so oprosteni plače denarja za poduk, in za rabo hišnega orodja; obleko, buke, in kar je za pisanje treba morajo si pa sami preskerbeti.

Šolsko leto se začne prvega oktobra, in kdor hoče biti vzet v šolo, se more nar manj tri tedne popred oglasiti pri ravnatelji šole.

O sadjereji.

Gospod J. Grabner priporoča v svojem članku izdanemu v številki 9 časopisa „Steirischer Landbote“ posebno poletno vinsko jabelko (Sommerweinling) rudečega Stetnera, in zimsko vinsko jabelko (Winterweinling). Zlo hvaležen sem temu prijatelju napredka za njegovo poročilo, in dovolim si naznaniti osiraj se na to objavo, kako se taka priporočila obrnejo nar lažje v svoj prid.

Jaz priznavam vrednost priporočenih sort, pa tudi vem prav dobro, da se morejo rediti še mnoge druge prav dobro čislane sorte. Pri tacih priporočilih pak je posebno gledati na eno prav važno reč. Obče hvaljeno in prav dobro plačano Serniško voščeno jabelko (Wachspfel) priporočali in hvalili so mi od vseh strani, toraj sem jo poskusil saditi in ta poskušnja se je po mojih mislih prav dobro obnesla. Zadno jesen sem pokazal ponosno svoj pridelek, ter pohvalil sem se, da sem dokazal, da se to jabelko redi tudi dobro v Šentjurski okolici. Gospod Boštjančič iz Sevnice je pogledal moja jabelka, izrekel pak je sledeče besede: „Za Božjo voljo! ne prodajajte tih jabelk za sevniske, če ne zgrabimo mi vse zaupanje, ki smo prodali letos za 80000 goldinarjev voščenih jabelk v Terst in na Egiptovsko!“ Na te besede bil sem nekoliko zavzet, ter sem popraševal tudi drugod. Med drugimi rekla sta mi gospa Wokauin iz Celja in gospod Virjak po domače Pečovšek v Teherjih, ki ima toliko lepega sadja, kakor malo kdo drug, da se sevniska voščena jabelka pri nas le slabo redi, in da je njej ugoden kraj le prav majhen na posavskem obrežju na Kranjskem in Štajerskem.

Za Štajersko bilo bi posebno važno in koristno, če bi sadjerejci iz različnih delov dežele objavili svoje poskušanje, in posebno poudarjali, ktere sorte se redijo tu in tam prav dobro, sredno ali slabo.

Ker pa tudi na ta način niso izključene zmotnjava, in bi bil morda marsikak sadjerejec s svojim srednim ali celo slabim pridelkom prav zadovoljen, kakor se je zgodilo meni, dokler bi se mu ne odperle oči od drugih strani, bilo bi svetovati napraviti vsako leto malo razstavo sadja, na kateri bi se reklo na primer:

1. Štetiner iz Fürstenfelda, Celja, Ptuja, Hochenburga i. t. d.
2. Voščena jabelka iz Fürstenfelda, Celja, Ptuja, Hochenburga i. t. d.
3. Žlahtni bemec iz Fürstenfelda, Celja, Ptuja, Hochenburga i. t. d.

Ko bi se ponavljale take razstave nekoliko let, bi se prav lahko natanjko poizvedilo, kteri kraji in ktero zračje na Štajerskem je ti ali oni sorti ugodno, razdelila bi se potem dela v različne sadonosne kraje, in natanjka vednost tih razmer bi gotovo neznano pobiljšala sadjerejo na Štajerskem, ktera ima za nas nar večjo važnost. Doktor Ipavic.

Od Marilorskega sadjerejskega društva.

Da bi se ustanovilo sadjerejsko društvo v Mariboru napravil se je že začetek tega leta tukaj komité ki je naredil pravila (statute) z. t. tako društvo, in jih je predložil c. k. namestništvu v poterdjenje. Iz pravil tega društva, ktera so sedaj že poterdjena, se vidi, da bo imelo novovstanovljeno društvo ime: „Sadjerejsko društvo za celo Mariborsko okrajno glavarstvo“ in ima aamen povzdigniti sadjerejo obče in posebno napravljati šolske verte, in jih lepo gojiti. Udje tega društva imajo dolžnost podpirati dejavno vstanovljenje in gojo šolskih vertov in vertov za poskušanje, posebno pa kmete napeljavati do racionalne (pametne) sadjereje. Vsak ud, izjemši častnih udov, mora plačati na leto kot svoj dodatek za društvene namene 1 goldinar. Zbori bodo vsako leto enkrat, po potrebi tudi večkrat, poklicevali se bodo z naznanenjem dnevnega reda od društvenega odbora, in smejo se sollicati enako potovalnim zborom vsako leto v drugem kraju, kjer se poljubi, če je ta kraj le v Mariborskem okrajnem glavarstvu in je tak zbor v odločnem kraju ugoden društvenemu namenu. Če bi se društvo razpustilo ali razderlo njegovo premoženje pride Štajerski kmetijski družbi v last.

Na podlagi teh pravil bil je prvi zbor društva 5. maja t. l. v sobani gostilne pri „Stadt Wien“ v Mariboru. Došlo je k zboru 60 učiteljev iz Mariborske, iz Slovenbištriške in Sentenariške okolice, tudi več mestjanov in gruntnih posestnikov iz Mariborskega mesta. Počastili so tudi zbor s svojo znanočnostjo gospodje: Doktor Duhatsch, Mariborski fupan, c. k. svetovalec doktor Müllé ravnatelj de-

želne sadje- in vinorejske šole, gospod Kallmann, profesor Mell, doktor Lorber i. t. d.

Po kratkem pozdravu zbora od gospoda Robitscha, c. k. okrajnega šolskega nadzornika, ki je posebno omenil, da pelja pot do pobiljšanja sadjereje v našem blagoslovljenem, in za sadjerejo vstvarjenem kraju edino skoz ljudske šole, govoril je gospod svetovalec doktor Müllé, ter je rekel, da mu sicer ni mogoče govoriti v imenu Štajerske kmetijske družbe, prepričan pa je, da bo podpirala imenovana družba novovstanovljeno društvo iz cele svoje moči.

Potem, ko je predsednik dal pr-brati društvena pravila, volil se je društveni odbor. Volen bil je za predsednika gospod c. k. okrajni šolski nadzornik Robitsch, za njegovega namestnika gospod doktor Ferik, za prvovodja nadočitelj gospod Nerath, za blagajnika gospod Fontana, kupec v Mariboru, za odbornike gospodje Stampf, Kallmann, Praprotnik, Slekovec, Reich in Windisch. Govor, ki ga je potem obče znani verli učenjak v sadjereji gospod Stampf, govoril, dopadel! je vsm poslušalcem. Opiraje se na svoje 30letne skušnje priporočal je rediti le malo pa dobrih sort, sedajna kupčija tirja veliko dobrega blaga od ene same sorte, ne pak mešanice od sadja vsake sorte. V svojem vertu ima nasajenih čez 80 jabelčnih sort, priporočati pa sme samo tri posebno dobre: Pariško Rambour-Reinette (Canada Reinette) zavoljo dobrega okusa in obilnega donesa, tudi se ta jabelka nar dražje proda, Karmelitsko Reinette, ki je nenavadno noseča in ima izvrstno dober okus; drevo zraste prav veliko in donaja v starosti od 20 do 25 let mnogokrat cel štartin jabelk, pozimsko zlato Parmeno (Winter-Gold-Parmäne), ki ima nar lepše deblo pa se mora vsako deseto leto zopet omladiti. Pri volitvi različnih drugih tako imenovanih domačih sort je treba velike pazljivosti. Večinoma rastejo že v drevcesni prav slabo, in donajajo poznega sadja, ter se dajo porabiti samo za mošt. Mašancker se za naše kraje ne sme priporočati.

Nadalje poudarjal je govornik, da bi bila naloga gospodov učiteljev skerbeti tudi za izrejo prav dobrih hrusk za obeda, in sicer iz visokih in malih drevca, ta donajajo sadja vsako leto, vzamejo malo prostora zase, in trud prav dobro izplačajo, posebno če se jih nekoliko več redi.

Pa tudi pri hruskah naj se volijo nar žlahtnejše, nar bolj rodovitne in nar dražje sorte. Za naše kraje bi se priporočale: 1) Liegelnova pozimska buternica (Liegels Winterbutterbirne), 2) Dielova buternica (Diels Butterbirne), 3) pozimska „ehantova“ hruska (Winter-Dehantabirne); jeenske sorte 1. Dobra Lojza (Gute Louisa), 2. Napoleonova buternica (Napoleons Butterbirne) 3. Okusna Charneu in 4. Fondante de bois.

Vse te hruske ljubijo mokro in debelo ali globoko zemljo.

Po omenjenji še nekakih sort koščicnega sadja sklenil je govornik svoj zanimiv govor, ki je vsm prav dobro dopadel.

Konec zbora sklenilo se je podeliti nekterim šolam divjih mladik in berstov zlahtnih sort za cepljenje.

Tretjega maja je bila seja društvenega odbora. V ti seji naznanil je predsednik, da se je podelilo od društva šolam v Jarenini, v Hočah, v Rušah, pri gornji sv. Kungerti, pri sv. Marjeti, v sl. Pesnici, v Lembachu, v Makolih, v Poljčanah, pri sv. Lenartu, pri sv. Barbari blizu Vurberga, pri sv. Jurji na slovenskih goricah in pri sv. Rupertu vsaki 200 do 400 divjih mladik in dostojno veliko berstov zlahtnih sort, da se divjaki morajo cepiti. V ti seji sklenilo se je tudi med drugim zahvaliti se ravnatelstvu deželne sadne drevesnice in vinogradnice za brezplačno darilo zlahtnih berstov in za veliko pomoč, katero ima društvo od imenovanega ravnateljstva.

J. R.

Poročilo iz kmetov.

Sv. Lenart na slovenskih goricah. V kljub slabi neugodni jeseni zgodnje žito prav krasno in gosto stoji, pozno sejano posebno po hribovih obnožjih in po grapah je deloma posebilo, deloma zaostalo, deloma pak ga je zadušil plevel. Po pravici toraj hvali kmetovalce zgodnje setev. Setev spomladanskega žita morala se je veršiti letos večidel v mokro zemljo. Kerme bomo imeli menca letos veliko, ker trava po travnikih raste zavoljo vednega deževnega vremena tako krasno, da jo je veselje viditi, akoravno pihajo vetrovi še vedno od severa. Bilo bi žeteli obiliga sena, ker kerna za živino je dosegla pretečno zimo zavoljo pomanjkanja tako visoko ceno, kakor že dolgo popred ne, in bilo je le prav malo kmetovalcov, ki niso terpeli pomanjkanja pri živinski kermi.

Od sadnih drevih cvetel je letos skoraj vsak germ, in upati je da bo nekaj ostalo, ker cvetje se je veršilo v hladnem vremenu.

Terte po vinogradih letos dolgo časa niso začele poganjati, zato pa so jele poganjati zgodnje in pozne sorte ob enem času, iz česar smemo sklepati na zoritev ob enakem času in na enak razvoj grozdja. Tudi grozdje se pokaže skoraj pri vsaki terti koj za prvim ali drugim listom, kar je po izreku starih vinarjev prav dobro znamenje.

Upati smemo toraj sredno dobre letine če nas vremenske nasrče ne zadenejo. Če se bodo spopolnila prerokovanja starih vinarjev, da pride toča čez sto dni po vsaki megli mesca marca, bati se moremo mesca maja trikrat toče, ker letošnjega mesca marca smo imeli tri meglene dni.

J. B. Reich, nadučitelj.

Delovanje Štajerske kmetijske družbe.

Breška podružnica. 10. februarja je bila predseja podružnice v Breščah, v kateri se je oznanilo poročilo o denarnem ravnanju, se je imenik popravil,

in se je naznanilo, da je daroval podružnici gospod Karol Žiga pl. Ilanor, posestnik grajstine Kraj na Horvatskem dragoceno zbirko bukov, ki obseže podučilne knjige v vseh predmetih kmetijstva. Za to velikodušno darilo se je darilcu izrekla hvala. Za podružnične ude sprejeti so bili gospodje Franc Blazinič, gruntni posestnik v Bizelji, Adolf Gabrič mestjan v Breščah, Jakob Lastnik c. k. davkarski uradnik, Janez Malus, gruntni posestnik v Bizelji. Za zastopnike podružnice na 59. občnem zboru volena sta bila podružnični predstojnik Edvard Peške in župan Nace Schniderschitsch. Centralnemu odboru se je izrekla hvala za podružnici danih dobrih bikov za rejo, da bi pomagala podružnica dvema velikima občinama, kateri trpita pomanjkanje dobrih bikov. Predlogi stavljeni od podružnice Ostrguz in od centralnega odbora podružnicam v posvetovanje poslane tikajoče občinska opravila so se poterdili, in predlagalo se je naj bi centralni odbor storil pri visocem deželnem zboru in pri vladi vse, kar je potrebno doseči, da bi se odpravile sedajne slabosti pri občinah, in bi se zedinilo več malih občin v eno. Ker se pogoji, katere je stavil jersbarski mojster Cebet v fogliano, ki je bil odločen za jersbarsko šolo v Breščah, ne morejo spopolniti, sklenilo se je, prositi ministerstvo po centralnem odboru poslati jim drugega učitelja s takimi pogoji, ki so dostojni ondodnim razmeram, da bi se napravila že dolgo časa zaželena šola. Tudi o konjerejskih razmerah se je govorilo, in izrekla se je želja, da bi se ponizale plače za skok enega ali dveh v Breščah stoječih žrebcev na 1 goldinar.

Terbovlijska podružnica. V podružnični seji, ki je bila 18. marca t. l. v Hrastniku, pri kateri bili so tudi novo sprejeti udje podružnice gospodje Jožef Birtič, Ljudoviti Dervoršek, Anton Marinc, Blaž Dragar, Jožef Filz, Herman Kapus, Jožef Klein, Peter Räckl, Anton Urbacs in Franc Zupančič, govoril je gospod predstojnik podružnice Valentinič in naznanil s kratkimi besedami prid in korist pristopa k kmetijski družbi, naznanil je podružnični račun, predlagal je, da bi bile vsako leto 4 podružnični seje in sicer versteče se ena v Terbovlijah druga v Hrastniku, ter naznanil je, da se bo darovalo 20 udom usacemu pet sadnih drevih. Gospod Ferdinand Roš je potem govoril o pomoči kravam pri porodu, in gospod podružnični predstojnik imel je daljše predavanje o sadjereji, po katerem je razdelil udom 10 pušic mzerlo tekočega drevsnega voska. Nadalje govorilo se je o nakupu bikov, in sklenilo se je kupiti dva rejna bika in dva merjasca Suffolkga plemena. Nadalje se je sklenilo, storiti pripravnna pota, da bi se odločil v Laškem okraji razum „Bömerbada“ še en kraj za licenciranje in sicer v Hrastniku, in da bi se v podružničnem okraji upeljala določena cena za meso in krub. Gospodu K. Mecke se je izrekla od podružnice zahvala za nadzorstvo pri rabi triere in za sprejem plačil za njeno rabo.